

культури.

Література

1. Гомельский А.Я. Баскетбол: секрети майстерності 1000 баскетбольних вправ: [навчальний посібник] / А.Я. Гомельский – М., 1997. – 150 с.
2. Козина Ж.Л. Індивідуалізація підготовки спортсменів в ігрових видах спорту: [Монографія] / Ж.Л. Козина – Харків, 2009. – 396 с.
3. Круцевич Т.Ю. Теорія і методика фізического виховання: [учебник для вищих навчальних закладів фізического виховання і спорту] / Т.Ю. Круцевич. – К.: Олімпійська література, 2003. – Т.2.– 392с.
4. Лях В.И. Координационные способности школьников:[учебное пособие] / В.И. Лях – М.: Просвещение, 2000. – 192 с.
5. Муравьёва В.А. Виховання фізических якостей дітей дошкільного і шкільного віку: [методическе пособие] / В.А. Муравьёва, Н.Н. Назарова. – М.: Айтрис-прес, 2004. – 110 с.
6. Полянцева Н.В. Тренінг точності виконання техніеских примів гри у юних баскетболістів 10-12 років: автореф. дисс. канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика фізического виховання, спортивної тренінг, оздоровительної і адаптивної фізическої культури»/ Київ. гос. ін-т фіз. культури. – К., 1990. – 24 с.

ГУМАННІСТЬ ЯК ЦІННІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

*В.К. Кузьмич
м. Полтава, Україна*

Щоб бути професіоналами своєї справи, сучасним викладачам природничого профілю необхідно вміти відчувати настрої людини, її емоційний та внутрішній стан, запити, бажання, тобто своєю душею відчувати її душу. Важливо так будувати спілкування зі студентами, щоб за бажанням якнайкраще виконати навчальні завдання, використовувати творчі підходи до методів та методик, не втратити здатність жаліти, співчувати, радіти спілкуванню з людьми, вміння бачити красу у звичайних речах.

Як вважає психолог-дослідник А. Маркова, „Професіоналом можна вважати людину, яка оволоділа нормами професійної діяльності, професійного спілкування й здійснює їх на високому рівні професійної майстерності, дотримуючись професійної етики, слідуючи професійним ціннісним орієнтаціям; яка змінює й розвиває свою особу й індивідуальність засобами професії; яка прагне внести творчий внесок у професію, збагативши досвід професії; яка прагне та вміє викликати інтерес суспільства до результатів своєї професійної діяльності, сприяє підвищенню ваги та престижу своєї професії у суспільстві, гнучко враховує нові запити суспільства до професії” [5, с. 254]. Так, гуманність є однією складовою професіоналізму фахівця природничого циклу дисциплін. Адже, саме гуманність базується на визнанні цінності кожної людини. Тому формування гуманності, як духовної цінності – важлива функція професійної освіти у вищій школі.

У сучасний час поняття гуманності визначається неоднозначно. Так гуманність виступає як атрибут етичності, особистісної цінності. Але вона може співвідноситься з поведінкою людини або зі свідомістю, тому існують її різноманітні тлумачення у психології, педагогії, філософії тощо.

У толковому словнику В. Даля – „Гуманність – людяність, добросердя, людинолюбство, милосердя, любов до ближнього” [3, с. 408]. Філософський словник дає наступне визначення гуманності: „Гуманність – людяність, ідеал різних напрямків гуманізму... Головна мета – гармонійний розвиток властивих людині ціннісних здібностей, почуття й розуму..., вищий розвиток людської культури й моральності й відповідного їй поведінки по відношенню до інших людей і до всього творіння” [7, с. 121].

У науковій літературі гуманність виступає проявом цінностей, норм й інших характеристик моралі. У розумінні І.Канта, гуманністю є почуття блага в спілкуванні з

іншими, так, з одного боку це загальне почуття участі, а з іншого – це можливість внутрішньо спілкуватися з іншими, властивості, які в сукупності створюють відповідне людству товариство, завдяки якому воно відрізняється від тваринної обмеженості [4].

У педагогіці під гуманністю розуміється „обумовлена етичними нормами й цінностями система установок особистості на соціальні об'єкти (людину, групу, тварину істоту), яка представлена в свідомості переживаннями співчуття й радості з іншими й реалізується в спілкуванні та діяльності в актах сприяння, співучасті, допомоги” [6, с. 59].

Гуманісти-психологи А. Маслоу, Ш. Бюлер, К. Роджерс та ін. пов'язують гуманність зі спрямованістю людини до майбутнього, до вільної реалізації своїх можливостей [1, с. 115]. Ці погляди більш підходять для нашого дослідження, тому що людина також здійснює самовираження й самореалізацію через гуманність у професійній діяльності фахівця природничих дисциплін.

У психологічному словнику гуманність трактується як „феномен, протилежний егоїзму-егоцентризму”, який „виражається в модифікаціях-інтерпретаціях форм безкорисливості, співчутливості..., етично-фізичної підтримки” [1, с. 110].

Згідно з цим, гуманність має прояви у вигляді співчуття, емоційної чуйності, що протилежне черствості, жорстокості, байдужості, злорадству. Однак термін „гуманність” не має достатньо однозначну стійку змістовну характеристику, тому що не має чіткої вираженої сутності гуманності як особливого явища. Тому, що джерелом гуманності є свідомі мотиви (переконання, прагнення) і несвідомі мотиви (установи, стереотипи поведінки, фрустрації). Гуманність можна розглядати як особистісну властивість, як характеристику поведінки, як показник життєвої позиції.

Гуманність досліджують як психічне явище (М. Басов, Л. Виготський, О. Леонт'єв, Н. Лейтес, В. Мясіцев, С. Рубінштейн), як соціальне (К. Абульханова, А. Асмолов, Б. Ломов, Е. Шорохова), як суб'єктивне (В. Слободчиков, В. Татенко, В. Чудновський).

Гуманність містить у собі різноманітні смислові навантаження, розділення й виділення яких здійснюється без збереження єдиної сутності, яка входить в основу поняття гуманності. Але необхідність дослідження гуманності й розкриття її онтологічного змісту й сутнісного сенсу стає все більш актуальним завданням, у зв'язку з головною метою й об'єктивною необхідністю дослідження особистісного розвитку людини, її можливостей і формування й розвитку її активних суб'єктивних позицій.

Однак, не зважаючи на різноманітні підходи й погляди, всі дослідники згодні, що гуманність у всій складності свого змісту, виявляється в діяльності конкретного індивіда й реалізується в ньому як соціальна реальність. У цьому зв'язку стає важливим той факт, що гуманність індивіда, при різноманітних формах й ступенях проявів в діяльності або в поведінці, її зростання й розвиток визначаються особливостями соціального середовища, в якому вже є суб'єктна гуманність суспільства, яка забезпечує особливий простір і особливий зміст власної зміни індивіда. У соціальному світі гуманність багатоваріантна з відкритими межами її перетворення, це набуває важливе значення в осмисленні реальних її проявів.

Складні форми й рівні прояву гуманності обумовлені історичною ситуацією, культурно-етнічними характеристиками, індивідуальними особливостями, психологічними типами й соціокультурними характеристиками суспільства в цілому.

До гуманності відносять наступні взаємопов'язані ознаки: уважне й поважне відношення до людей, турбота про людину й про її гідність, чуйність, доброту, тактовність, скромність, нетерпимість до фальші й лицемірства, грубості, зарозумілості, нетактовності, прагнення охороняти природу й проявляти любов до всього живого. Усі ці взаємопов'язані ознаки на різних етапах історичного розвитку людства мали свою самостійну актуальність. Але всі вони мають цінність і в сучасний час. Тому, узагальнивши найбільш важливі з них, ми визначаємо гуманність як складну інтегральну духовну цінність, яка виявляється в різних життєвих ситуаціях як укорінене в поведінці стійке, визначене позитивне відношення до самої себе, оточуючих людей і продуктів їх праці, природи й суспільства.

Для нашого дослідження змістовну сторону гуманності викладачів природничих

дисциплін складають наступні якісні утворення: повага – визнання гідності, цінності іншого; чутливість – уважне й турботливе відношення до проблем інших людей; чуйність – вміння ставити себе на місце іншої людини й здібності до довільної емоційної чуйності на переживання інших людей; співчуття – властивість людини, як суспільної істоти, яке дозволяє ставити себе на місце іншого, бачити в ньому подібного себе й таким чином розуміти його душевний стан; взаємодопомога – допомога один іншому; довіра – відношення до іншого як до людини, яка діє по справедливості; доброта – чуйність, душевна прихильність до людей, прагнення зробити добро іншим; пошана – шанобливе відношення, засноване на визнанні достоїнств людини; взаєморозуміння – розуміння один одного, згода; милосердя – готовність допомогти людині, у в якому стані вона не знаходилась; терпіння – наполегливість, завзятість і витримка в якій-небудь справі, роботі; справедливість – вміння діяти неупереджено, відносно істині, чесно, оправдано, правильно.

Відзначимо, що перераховані якісні утворення існують самотійно, але кожна з них окремо не зможе дати повної характеристики гуманного відношення до людей, тому що являє собою лише частковий прояв. Тільки за умови інтеграції цих якісних утворень у гуманність, можливе вираження її об'єктивної та суб'єктивної сторони.

Література

1. Большой психологический словарь. (Психологические энциклопедии) / Сост.и общ.ред. Б.Г. Мещеряков, В.П. Зинченко – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2005. – 672 с.
2. Гаврилец В.Г. Воспитание человечности / В.Г. Гаврилец. – Минск, Народная света, 1985. – 190 с.
3. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка / В. Даль. – Т. 4. – М.: Рус. яз. – 1982. – 683 с.
4. Кант И. Критика чистого разума / И. Кант. Пер. с нем. – М.: Наука, 1999. – 655 с.
5. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М., 1996. – 309 с.
6. Педагогический энциклопедический словарь. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2002. – 528 с.
7. Философский словарь. / Пер.с нем. общ.ред. В.А. Малинина – М.: Республика, 2003. – 575 с.

ШКІЛЬНИЙ ХІМІЧНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ НАПІВМІКРОМЕТОДОМ

*О.А. Куленко
м. Полтава, Україна*

Різнорівневе навчання хімії з використанням хімічного експерименту напівмікрометодом – педагогічна технологія вивчення тем з хімії з практичним виконанням передбачених хімічних мікродослідів. Доцільно зазначити основні принципи нової педагогічної технології: науковість вивчення хімії; наочність і надійність; доступність хімічного експерименту для всіх учнів класу; вироблення вміння виконувати досліди та пояснювати процеси, що відбуваються; індивідуальність виконання хімічних дослідів за різнорівневими завданнями; насиченість лабораторно-практичних занять; простота виконання хімічних дослідів; екологічність, економічність, безпечність; використання хімічного експерименту для здійснення розвиваючого навчання хімії, забезпечення гуманізації, диференціації навчання; реалізація особистісно орієнтованого підходу.

Навчальна технологія передбачає обладнання предметного кабінету спеціальним мікроустановками: штативами з реактивами і планшетами. Основними перевагами нових комплектів мікрообладнання є те, що вони легкі у використанні, міцні, надійні й різноманітні. Наша планшетка являє собою пластину з органічного скла, в якій у два ряди розміщені заглиблення. Великий діаметр заглиблень у порівнянні зі стандартними пробірками дозволяє покращити наочність і виразність дослідів, полегшити виконання різноманітних маніпуляцій (дозування, фільтрування), дає можливість проводити слабке нагрівання вмісту заглиблень за допомогою посудини з гарячою водою. Також до хімічного